AÇIKLAMA · Avukatlık Mesleği ve Avukat Hakları

24 Ocak Tehlikedeki Avukatlar Günü – Halkın Vicdanı, Özgürlüğün Teminatı: Muktedirlerin Gücünden Hukukun Gücüne

24 Ocak 2026 · Amsterdam Law Center · 10 dk okuma

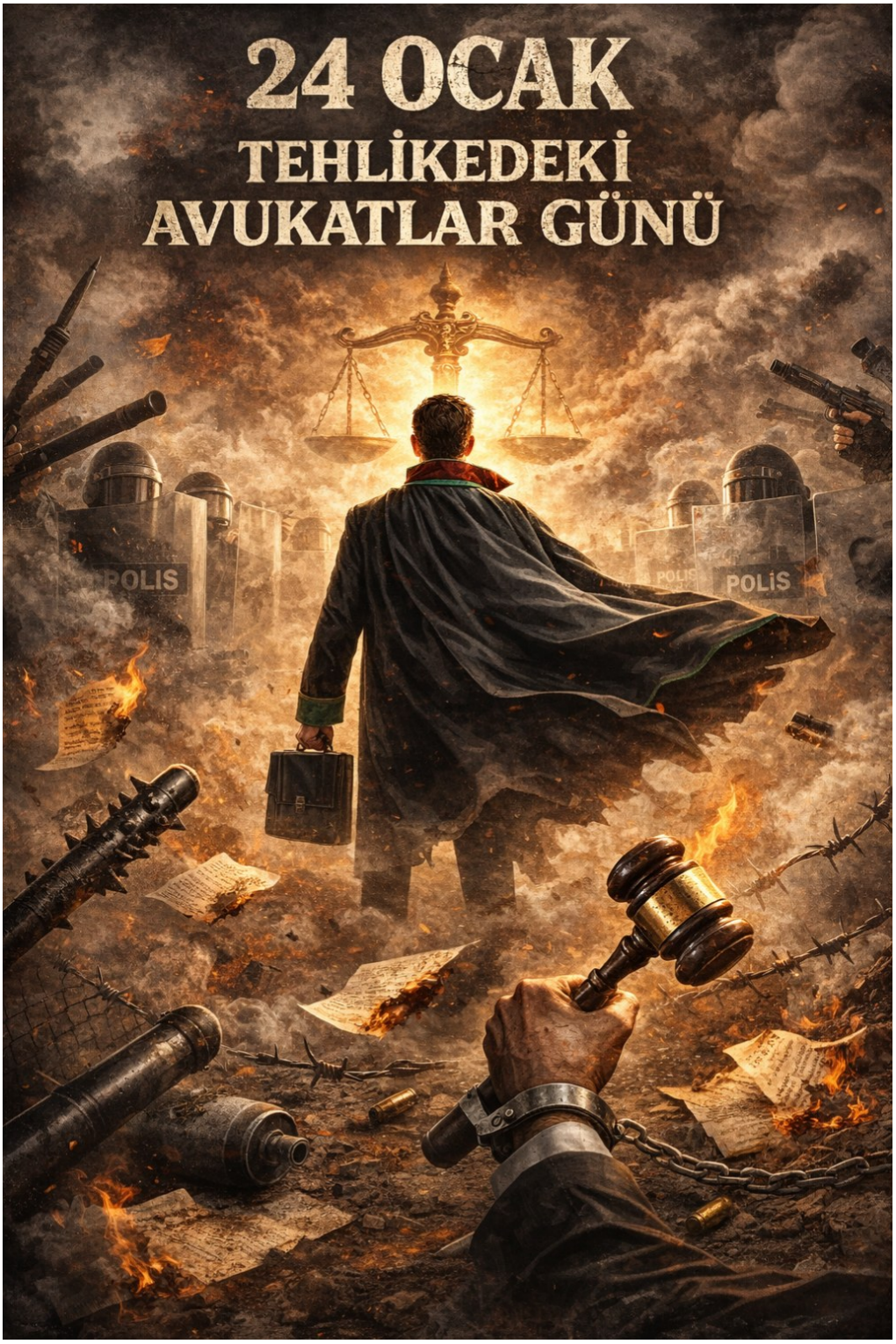

Avukatlık, insanlığın en derin yaralarını sarmak için doğmuş kadim bir meslektir. Tarih boyunca güç sahiplerinin karşısında dimdik duran, bireyin sesini yükselten, adaleti somut kılan tek kale olmuştur. Eski çağlarda adalet genellikle kaba kuvvetin terazisinde tartılırdı: Güçlü olan haklı sayılırdı, zayıf olan susmak zorunda kalırdı. Medeniyetin gerçek başlangıcı işte tam da bu noktada filizlenir: Kaba kudretin karşısına yazılı yasalar, eşitlik

ilkesi ve bağımsız bir savunma mekanizması dikildiğinde insanlık karanlık bir mağaradan çıkıp ışığa adım atmıştır.

Avukat, bu ışığın bekçisidir. Muktedirlerin sınırsız iradesini hukukun sarsılmaz terazisiyle dengeleyen; keyfiliğin zulmünü adaletin vakur kelamıyla boğan; insan onurunu zorbalığın gölgesinden çekip çıkaran sarsılmaz bir siperdir. Antik Yunan agoralarında, Roma forumlarında, Ortaçağ mahkemelerinde ve modern adliyelerde avukat, her daim kontrolsüz otoritenin karşısında halkın vicdanı, son sesi ve en güçlü kalkanı olmuştur.

Avukatlık demek savunma demektir. Savunma ise halkın kendisidir: Ezilenin, susturulanın, mağdurun, yalnız bırakılanın sesidir. Bu meslek demokrasinin can damarıdır; çünkü gerçek demokrasi ancak herkesin eşit, korkusuz ve etkili bir şekilde savunulabildiği bir ortamda var olabilir. Bir avukatın cübbesi sadece siyah bir kumaş parçası değildir; yüzyıllardır süren "güce karşı hak" mücadelesinin en somut simgesi, en kutsal bayrağıdır. O cübbe giyildiğinde birey yalnız kalmaz; arkasında binlerce yıllık bir adalet geleneği, insanlığın ortak vicdanı durur.

Eğer savunma tehlikeye girerse; eğer avukat mesleğini icra ederken tehdit, şiddet, yargısal taciz veya tutuklamayla karşılaşırsa; o zaman yalnızca bir meslek grubu değil, tüm toplum tehlikeye girer. Çünkü avukat tehlikedeyse adil yargılanma hakkı tehlikededir. Adil yargılanma hakkı tehlikedeyse özgürlük tehlikededir. Özgürlük tehlikedeyse insanlık muktedirlerin insafına terk edilmiş o karanlık çağlara geri dönme riskiyle yüz yüze kalır.

Bugün, 24 Ocak Tehlikedeki Avukatlar Gününde, 1977'de İspanya'nın Atocha Caddesi'nde faşist gruplar tarafından katledilen beş avukatın anısına bir kez daha dikkat çekiyoruz: Savunma susmadı, susmayacak. Türkiye'de 15 Temmuz 2016 sonrası dönemde avukatlar, müvekkillerini savunmanın, insan haklarını dile getirmenin, işkence iddialarını takip etmenin, kayyım politikalarına itiraz etmenin bedelini ağır şekilde ödemek zorunda bırakılmıştır. Bu yazımızda yaşanan bu hukuksuzlukları belgeler ve örneklerle ortaya koymaya çalışacağız.

2016'dan İtibaren "fetö" davalarında Avukatlara Yönelik Baskılar ve Tutuklamalar

15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrası dönemde Türkiye'de, dönemin hükümeti tarafından "fetö" olarak adlandırılan ve "terör örgütü" niteliği atfedilen hizmet hareketi isimli yapıya ilişkin davalarda müvekkillerini savunan avukatlar ağır baskı ve yargısal tacizlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu "fetö" isimlendirme ve terör örgütü tanımı doğrudan dönemin hükümeti tarafından ortaya atılmış ve resmi söylemde benimsenmiştir. Hizmet Hareketi olarak bilinen dini-sosyal cemaat yapısı, 2013'ten itibaren özellikle 17-25 Aralık soruşturmaları sonrası

giderek sertleşen bir söylemle, 15 Temmuz darbe girişimiyle birlikte “fetö/PDY” şeklinde terör örgütü olarak nitelendirilmiş ve bu çerçevede on binlerce dava açılmıştır. Bu nitelendirme dönemin hükümetinin siyasi ve hukuki söylemiyle şekillenmiş olup, birçok kişi ve kurum tarafından “uydurma” veya “siyasi araç” olarak değerlendirilmekte; Hizmet Hareketi’nin terör örgütü ilan edilmesi süreci hükümet tarafından yürütülen yoğun kampanyalarla kamuoyuna yerleştirilmiş ve “fetö” kısaltması resmi belgelerden medya diline kadar yaygınlaştırılmıştır. Bu bağlamda “fetö” davalarında müvekkil savunan avukatlar, savunma hakkının kendisi suç unsuru haline getirilerek başlarının derde girdiği bir dönemi yaşamıştır.

Bu dönemde yargının yaptığı en büyük hukuksuzluklardan biri, gerek hukuki gerekse hukuki olmayan eylemleri “terör örgütü üyeliği” veya “örgüte yardım” suçuna delil olarak kabul etmesidir. Örneğin “fetö” iddiasıyla yargılanan müvekkillerinin avukatlığını üstlenen avukatlar doğrudan “terör örgütüne yardım” veya “fetö üyeliği” suçlamasıyla karşı karşıya kalmaktadır. Söz gelimi gazeteci Ekrem Dumanlı’nın avukatlığını yapan Yozgatlı avukat G.T., sırf bu gazetecinin avukatlığını yaptığı için yaklaşık 2 yıl hapiste kalmış ve tahliye olmuştur. [1]

Anadolu Ajansı’nın haberine göre avukat G.T.’nin (Ekrem Dumanlı’nın teyzesinin oğlu) suçlamaları arasında STV grubunun Digitürk platformundan çıkarılmasının ardından 9 Ekim 2015’te üyeliğini iptal ettirdiği belirtilmiş; ayrıca kendisinin ve eşinin Bank Asya’da hesaplarının bulunduğu ve “kurtarma operasyonu” olarak adlandırılan dönemde eşinin hesabında 20-35 bin TL civarında hareketlilik yaşandığı iddia edilmiştir. Bu tür banka hesap hareketleri herhangi bir aklı başında kişinin “terör örgütü üyeliği” delili olarak değerlendiremeyeceği kadar sıradan ve masumdur. Esasen olayda somut bir suç unsuru bulunmamakta; G.T.’nin tutuklanmasının tek gerçek sebebi gazeteci Ekrem Dumanlı’nın avukatlığını üstlenmesidir. Hukuk düzeninde bir avukatın eşinin normal banka işlemlerinden dolayı tutuklanması düşünülemez; bunun mahkeme zabıtlarına girmesi bile hukukun üstünlüğünün ciddi şekilde zedelendiğini ve yargı süreçlerinde akılcı bir değerlendirme yapılmadığını açıkça göstermektedir. Bu tür zayıf ve akla yatkın olmayan delillerin “terör örgütü bağlantısı” olarak yorumlanması savunma mesleğinin temelini sarsan, adil yargılanma hakkını ve hukukun üstünlüğünü derinden yaralayan bir uygulamadır.

Bu tür uygulamaların bir başka çarpıcı örneği de aynı koğuşta kaldığım Av. Erol Bey vakasıdır. Av. Erol Bey ile Ekrem Dumanlı arasında herhangi bir şahsi irtibat bulunmamaktadır. Ancak Av. Erol Bey’in eşi ile Ekrem Dumanlı’nın eşi aynı semtte oturdukları için tanışık olmuş ve bu komşuluk ilişkisi çerçevesinde birden fazla kez telefonla konuşmuşlardır. Konuşmaların yapıldığı telefon ise her iki eşin kocalarının adına kayıtlıdır. Bu sıradan günlük sosyal temas –komşu kadınların telefonla konuşması– “fetö üyeliği” delili olarak değerlendirilmiş ve Av. Erol Bey 5 Nisan 2017 tarihinde tutuklanarak yaklaşık 14 ay (2018 Haziran ayına kadar) cezaevinde tutulmuştur.

Olayda somut bir suç unsuru yoktur; tek neden eşlerin komşuluk ilişkisi nedeniyle tanışıp kocalarının adına kayıtlı telefonla görüşmesidir. Bu tür delillerin mahkeme kararlarında yer alması yargı süreçlerinde akılcı ve hukuki değerlendirmenin ne kadar zedelendiğini açıkça göstermektedir.

15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrası dönemde Türkiye'de özellikle "fetö" olarak nitelendirilen yapıya ilişkin davalarda müvekkillerini savunan avukatlar ağır baskı ve yargısal tacizlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte savunma hakkının temel unsuru olan avukat-müvekkil ilişkisi sıklıkla "örgüt üyeliği" "terör propagandası" veya "örgüte yardım" suçlamalarına dönüştürülmüş; avukatlar yalnızca mesleklerini icra ettikleri için soruşturma gözaltı tutuklama ve uzun süreli hapis cezalarıyla karşılaşmıştır. Bu uygulamalar bağımsız savunmayı doğrudan hedef almış ve uluslararası insan hakları standartlarını (örneğin BM Havana Kuralları'nı) ihlal etmiştir. [2]

2016'dan itibaren "fetö" bağlantılı davalarda müdafilik yapan avukatlara yönelik en somut uygulamalardan biri HSYK (Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu daha sonra HSK) ve savcılık kararları ile getirilen kısıtlamalardı. Örneğin Aralık 2017'de "fetö" üyeliği iddiasıyla soruşturma veya kovuşturma altında olan 322 avukatın benzer iddialarla yargılanan herhangi bir müvekkilin vekilliğini veya müdafiliğini üstlenmesi yasaklandı. Benzer şekilde Aralık 2018'de 131 avukat yasadışı Marksist Leninist Komünist Partisi bağlantılı davalarda müdafilik yapmaktan men edildi. Bu kararlar savunma hakkını doğrudan sınırlamış ve birçok avukatı fiilen meslekten uzaklaştırmıştır. [3] Bu tür yasaklamalar "fetö" davalarının yoğunlaştığı dönemde avukatların müvekkil seçimini kısıtlayarak adil yargılanma hakkını zedelemiştir (Anayasa Md. 36 ve AİHS Md. 6). [4]

Uluslararası ve ulusal raporlar bu baskının sistematik niteliğini doğrulamaktadır. Weltanwälte e.V.'nin 2023 raporuna göre 2016'dan itibaren 1.638 avukat hakkında soruşturma başlatılmış 903 avukat gözaltına alınmış 665 avukat tutuklanmıştır. Bu rakamların büyük kısmı "fetö" bağlantılı davalarda savunma yapan avukatları kapsar. [5]

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin 2018 raporunda ise 2017 sonu itibarıyla 570 avukatın tutuklu olduğu 1.470 avukat hakkında soruşturma yürütüldüğü ve 79 avukatın ağır cezalara çarptırıldığı belirtilmiştir. [6] Tutuklu Avukatlar İnisiyatifi'nin 2021 raporunda da 1.600'den fazla avukat hakkında soruşturma 615 gözaltı ve 474 avukatın toplam 2.966 yıl hapis cezası aldığı kaydedilmiştir. Bu cezaların önemli bir bölümü "fetö" sanıklarının savunulması sırasında "örgütle ilişki" iddialarına dayandırılmıştır. [7]

Human Rights Watch (HRW) 2019 raporunda bu uygulamayı "avukatların ve adil yargılanma hakkının saldırı altında" olduğu şeklinde tanımlamış; müvekkil savunmanın "terör örgütüyle ilişki" suçlamasına dönüştürüldüğünü vurgulamıştır. Raporda "fetö" davalarında görev alan avukatların sıklıkla "örgüt propagandası" veya "örgüt üyeliği" iddialarıyla karşılaştığı örnekler detaylandırılmıştır. [8]

Somut örnekler üzerinden bakıldığında baskının boyutları daha net ortaya çıkmaktadır.

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) üyesi avukatlar: “fetö” davalarıyla doğrudan bağlantılı olmasa da sol görüşlü veya insan hakları odaklı davalarda görev alan birçok çhd üyesi avukat “terör örgütü üyeliği” iddiasıyla yargılanmıştır. Bu davaların bir kısmı doğrudan “fetö” ile ilgili olmasa da bazı müvekkiller arasında “fetö” sanıkları da bulunabildiği için dosyalar kesişebilmekte ve bu durum suçlamaları güçlendirmek için kullanılabilmektedir. Örneğin Çhd genel başkanı avukat Selçuk Kozağaçlı avukat Barkın Timtik avukat Oya Aslan ve avukat Özgür Yılmaz gibi isimler 2017-2022 arası dönemde tutuklu yargılanmış; bazıları 12 yıla varan hapis cezalarına çarptırılmıştır. Bu davalarda delillerin önemli bir kısmı eski polis ifadelerine ve tanık beyanlarına dayandırılmış; ancak bu ifadelerin ve delillerin güvenilirliği dava sürecinde ve yargıtay incelemesinde tartışma konusu olmuş bazı delillerin hukuka aykırı elde edildiği veya çelişkili bulunduğu yönünde görüşler ileri sürülmüştür.[9] Avukat kozağaçlı’nın davası 2023’te yargıtay tarafından kısmen bozulmuş olsa da tutukluluk hali devam etmiştir.[10]

2017’de İstanbul’da “fetö” olarak nitelendirilen yapıya ilişkin “avukatlık yapılanması” iddiasıyla yürütülen soruşturmalar ve operasyonlar birden fazla dalga halinde gerçekleşmiş ve yüzlerce avukatı kapsamıştır. Örneğin Şubat 2017’de İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen tek bir operasyonda “fetö” davalarında yargılanan sanıkların avukatlığını yapan 95 şüpheli hedef alınmış; bunlardan 22’si tutuklanmış 34’ü hakkında ise yurt dışına kaçtıkları iddiasıyla yakalama emri çıkarılmıştır. Nisan 2017’de başka bir soruşturmada gözaltına alınan 38 avukattan 30’u tutuklanmıştır. Haziran 2017’de ise İstanbul merkezli operasyonlarda 189 avukat hakkında gözaltı kararı verilmiş bunlardan önemli bir kısmı tutuklanmıştır. Bu operasyonlar doğrudan “fetö” sanıklarının avukatlığını yapanları hedef almış ve savunma bağımsızlığını ciddi şekilde zedelemiştir. Genel olarak 2017 yılında İstanbul’da bu tür soruşturmalar kapsamında yüzlerce avukatın gözaltına alındığı veya tutuklandığı yönünde raporlar ve haberler bulunmaktadır; örneğin Human Rights Watch’un 2017-2019 dönemine ilişkin raporlarında yüzlerce tutuklu avukatın büyük kısmının bu tür suçlamalarla karşı karşıya kaldığı belirtilmiştir. Bu süreçte savunma yapan avukatların “örgüt adına faaliyet” iddiasıyla yargılanması uluslararası insan hakları kuruluşları tarafından da eleştirilmiştir.[11]

Sonuç

15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrası Türkiye’de yaşanan süreç savunma mesleğinin en ağır sınavlarından birini vermiştir. “fetö” davaları başta olmak üzere siyasi içerikli yargılamalarda müvekkillerini temsil eden avukatlar savunmanın kendisi suç unsuru haline getirilerek sistematik bir taciz ve cezalandırma dalgasıyla karşılaşmıştır. Banka hesaplarındaki sıradan hareketlerin “terör örgütü üyeliği” delili sayılması avukat-müvekkil

görüşmelerinin “örgüte yardım” olarak yorumlanması bir gazetecinin savunmasını üstlenmekten dolayı iki yıl hapis yatan ve sonunda tahliye edilen avukatların yaşadığı gibi örnekler yargının bağımsızlığını ve adil yargılanma hakkını derinden yaralayan hukuksuzluklardır. Bu baskılar yalnızca bireysel avukatları değil tüm toplumu tehdit eden bir krize dönüşmüştür: Avukat tehlikedeyse savunma hakkı tehlikededir; savunma hakkı tehlikedeyse özgürlük ve hukukun üstünlüğü tehlikededir.

İşte bu karanlık tabloyu aydınlatmak haykırmak ve direnişi görünür kılmak için 24 Ocak Tehlikedeki Avukatlar Günü vazgeçilmez bir semboldür. 1977 yılında İspanya’nın Madrid kentinde Atocha Caddesi’nde faşist gruplar tarafından katledilen beş avukatın anısına ilan edilen bu gün her yıl dünya çapında avukatların mesleklerini icra ederken karşılaştıkları baskı tehdit şiddet ve yargısal tacizlere küresel dikkat çekmek amacıyla anılır. Türkiye’de bu gün 2012 ve 2019 yıllarında doğrudan ülkeye ithaf edilmiş; 2025’te ise Türkiye Barolar Birliği ve 81 il barosunun ortak bildirisiyle yeniden güçlü bir şekilde sahiplenilmiştir. Bildiride kullanılan “Avukatlar tehlikedeyse savunma hakkı tehlikededir” sloganı avukatların mesleki faaliyetleri nedeniyle dosyaların tarafı haline getirildiğini öldürüldüğünü yaralandığını tehdit ve engellemelere maruz kaldığını açıkça ortaya koymuştur. Adalet Bakanlığı’nın 2025-2029 Yargı Reformu Strateji Belgesi’nde bile avukata yönelik şiddet ve tehdit başlıklarına yer verilmemesi bu krizin ne kadar kurumsallaştığının acı bir göstergesidir.

24 Ocak yalnızca bir anma günü değildir; direnişin umudun ve adalet mücadelesinin yaşayan bir sembolüdür. Avukatlar muktedirlerin gücü karşısında hukukun gücünü temsil ettikleri sürece halkın vicdanı sönmeyecek özgürlük teminatı ayakta kalacaktır. Biz avukatlar tehlikedeysek savunma yani halkın kendisi de tehlikededir. Ama biz direndikçe halk da direnecektir. Çünkü savunma halkın ta kendisidir; ve savunmayı temsil eden avukatlar yılmadığı müddetçe iyilik ve adalet eninde sonunda galip gelecektir.

Bu anlamlı günde baskı altında olan tutuklanan tehdit edilen mesleğini korkusuzca icra etmeye çalışan tüm avukatları saygıyla anıyoruz. Savunma bağımsızlığının korunması adil yargılanma hakkının yeniden tesis edilmesi ve hukukun üstünlüğünün egemen kılınması için mücadelemizin kararlılıkla devam edeceğini bir kez daha haykırıyoruz.

24 Ocak sadece geçmişin acısını hatırlatmaz; geleceğin umudunu da taşır. Bu umudu büyütmek hepimizin ortak görevidir.

Av. Mahmut Haldungil

Dipnotlar

1-Anadolu Ajansı, “Ekrem Dumanlı’nın avukatına FETÖ’den hapis istemi”, 27 Şubat 2017, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ekrem-dumanlinin-avukatina-fetoden-hapis-istemi /986236

2-BM Havana Kuralları Avukatların Rolüne Dair Temel İlkeler 1990; Weltanwälte e.V. “Türkiye’de Avukatlara ve Savunmaya Saldırılar Raporu” 2023.

3- HSYK kararı Aralık 2017; Weltanwälte e.V. raporu 2023.

4-Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararları (örneğin 2018/10424).

5- Weltanwälte e.V. “Türkiye’de Avukatlara ve Savunmaya Saldırılar Raporu” 2023.

6- BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği raporu 2018.

7-Tutuklu Avukatlar İnisiyatifi raporu 2021.

8-Human Rights Watch “Türkiye’de Avukatlar ve Adil Yargılanma Hakkı Saldırı Altında” Nisan 2019.

9-Anadolu Ajansı ve Bianet haberleri ÇHD davası kararları 2022.

10-Yargıtay kararı 2023; Weltanwälte e.V. raporu.

11-Anadolu Ajansı çeşitli haberler (Şubat Nisan Haziran 2017 operasyonları); Human Rights Watch raporları 2017-2019.

Bu belge 23 Kasım 2026 tarihinde amsterdamlawcenter.com adresinden indirildi. Güncel sürüm: https://amsterdamlawcenter.com/tr/24-ocak-tehlikedeki-avukatlar-gunu-halkin-vicdani-ozgurlugun-teminati-muktedirlerin-gucunden-hukukun-gucune/